

ספרים שנתקבלו

[זכות בקורת מפורטת שמורה]

מופד ביאליק :

אורי דורות מחקרים והארות לתולדות ישראל בדורות האחרונים מאת שניאור זלמן שור. ירושלים תשל"א 406 עמ'.

מחקריו, מסותיו והרצאותיו של נשיא המדינה על זמנים, מאורעות ואנשים בתולדות ישראל במאות האחרונות, שהיו זרועים על פני מאספים שונים, כונסו לספר ביזמת החברה ההיסטורית הישראלית. בהקדמתו עומד פרופ' ב. דינור על צירוף התכונות של המחבר: הבחנתו בעתות-תמורה ובפרשות-דרכים בתולדות ישראל, כוחו לדעת להיכן הדברים נוסים, ומה יש לפעול בשעה זו. "בכל המסות, העיונים והמחקרים אנו יושבים ביחד עם המחבר בשער המצפה, ושומעים את קולו של בן משפחת המעוררים הקורא: עורה, ישראל".

שני חלקים לספר. בראשון כונסו הדברים הנוגעים לנושא החתירה לגאולה: קבלת הארץ ותלמידיו ותלמידי-תלמידיו, השבתאות, שלווחתיה וספיחיה (אחד-עשר מאמרים), וכיסופי העלייה בהסידות. בחלק השני ניתנו מאמרים והרצאות בנושאים שונים שחוט דק מאגדם יחד: סגולת ההגנה בגולה, רישומי מלחמת שלושים השנה, האבטונומיה היהודית בפולין העצמאית, התבוללות ואמאנסיפאציה, גביית עדות באידיש בשו"ת, מארכס ולאסאל בבחי-נותיהם היהודיות, חכמת ישראל כראי וכמונף של התעוררות ישראל ותחיתו במולדתו.

דת התכונה ממקורות היהדות מאת הרמן כהן, תרגם צבי וויסלבסקי. ערכו והוסיפו הערות שמואל אוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך. פרקי מבוא וחתים מה מאת סיני אוקר ויוסף בן-שלמה. הוצאת מוסד ביאליק והמכון על שם ליאובק. ירושלים תשל"ב 566 עמ'.

ספרו הגדול של אבי האסכולה המאברורגית של הניאורקאנטיאניזם, ספר הגב לבסס את היהדות ברעיונות תורתו של קאנט, תורגם לעברית יובל שנים לאחר הופעתו במקורו מן העזבונו. תרגומו של צבי וויסלבסקי ע"ה, שלא נגמר, הושלם בידי הנוך קל-עי. הספר, שנערך בידי פרופ' ברגמן ופרופ' רייטנשטרייך לווה בהערות וצינונים מאלפים מאת המה"דירים, ובמאמרים מקיפים של ד"ר אוקר וד"ר בן שלמה בפתחו ובסופו של הספר. (ויכוחו המעניין בין של האחרון עם בעל הספר אולי חורג לעתים מן היאות למסגרת זו). מפתח השמות והעניינים, שצורף לספר, הוא לתועלת רבה.

פרקי לשון מאת הנוך ילון. ירושלים תשל"א. 503 עמ'.

בספר זה מכונסים מאמרים ופרקי מחקר של הנוך ילון, מגדולי חכמי הלשון בדור האחרון, שהלך לעולמו בשעת קריאת הגהות הספר שנערך בידיו. המחקרים שבק"ד פרקי הספר — גדולים, קטנים

ובינונים — היו מפורזים בעשרות כתיבת ומאספים וניתנו כאן בפעם הראשונה במקובץ לרשות המעיין, הלומד והחוקר. ענייניהם בירורים בלשון המקרא ובלשון חז"ל, בלשונות מדרשים ופיוטים, בענייני דקדוק וניקוד לשיטותיהם, בהשוואת כתבי-יד של מקרא ותלמוד. מדור מיוחד מכיל יותר מעשרים רשימות-בקורת על ספרים שיש בהם עניין מיוחד, רשימות שיש ללמוד מהן לא על נושאהן בלבד. הספר שופע חידושי הבנה והבחנות בצורות לשון וצירופי לשון, שכל המעיין בהם נשכר. לספר נספחו מפתח המלים, מפתח השמות ומפתח העניינים. [תוספת לתיקוני טעויות: בע' 361 נדפס שימושיה וגוויניה וצ"ל שימושיה וגוויניה; בע' 481 נדפס וכי מי מקוראי דבריי... וכמה מקוראיי... וצ"ל מקוראי דבריי... וכמה מקוראיי].

חקרי מקרא ומגילות מדבר יהודה מאת יעקב ליוור. ירושלים תשל"ב 276 עמ'.

במותו של יעקב ליוור, לפני שלוש שנים, והוא רק בן ארבעים וחמש, שכל חקר המקרא בארץ את אחד המעולים בדור הצעיר של החוקרים. מחניכי האוניברסיטה העברית, הורה משנת תש"ד מקרא באוניברסיטה של תל-אביב ובשש שנותיו האחרונות עמד בראש החוג למקרא שם. כעשרים שנה השתתף בערכים רבים וחשובים באנציקלופדיה המקראית, ובשנים האחרונות היה מעורב. ספריו הקודמים הם "תולדות בית דוד" ו"מחקרים בתולדות הכהונה והלויה". בספר שלפנינו, שהורכב לאחר מות מחברו, קובצו ממאמריו של יעקב ליוור שראו אור בשעתו ככתבי-עת וקבצים מדעיים שונים. בשער הראשון כלולים מחקרים בפרשיות ובעיות שונות במקרא; בשער השני באו מאמרים הדנים בבעיות הכרוכות במגילות מדבר יהודה; בשער השלישי נידונות שאלות היסטוריוגרפיות וכרונולוגיות שונות הנוגעות לתקופת המקרא. חבל שלא טרחה ההוצאה לציין ליד כל מאמר, או בתוכן העניינים או בנספח, את מראי המקומות להדפסתם הראשונה של המאמרים — דבר שהוא צורך העניין וצורך הנימוס המקובל בכל כינוס כתבים מעין זה. עם זאת הניחה ההוצאה את הערתו של המחבר בעמוד 234, המפנה את הקורא למאמרו ב'ספר בירם' עמ' 152, אף על פי שמאמר זה חזר ונדפס כאן, ולא היתה צריכה אלא להפנות את הקורא לעמוד 221, כמה דפים קודם.

מערת המטמון. המימצאים ממערות נחל-שמר. (מחקרי מדבר יהודה) מאת פסח ברי-אדון. מוסד ביאליק. החברה לחקירת א"י ועתיקותיה. ירושלים תשל"ב 250 עמ' בתבנית גדולה.

בספר ניתנו תיאורם וצילומיהם של חלק נכבד מן המימצאים המרעישים שנתגלו במערות נחל-שמר (ואדי מחרס), ובייחוד אלו שנמצאו במפתיע באחת מהן מתחת לשכבת התגליות מימי ברכוכבא. בצורר מעוטף במערה זו, שכונתה בשם "מערת המטמון", נתגלו יותר מארבע מאות כלי נחושת, שנהב והי מאטיט מן התקופה הכלקוליתית באלף הרביעי שלפני הספירה. לעומת אתרים מתקופה זו בארץ

החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה :

ארץ-ישראל מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה. ספר עשירי, ספר ז' למן ז'ר. בהוצאת החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה ירושלים תש"ל"א 282 עמ' בתבנית גדולה בצירוף ע"ב לוחות, צילומים רבים ועשרים עמוד של סיכום באנגלית. קובץ זה, העשירי לקובצי ארץ-ישראל, מוקדש לנשיא שור, הוא מכיל ארבעים מאמרים, רובם בארץ-כיאלוגיה ואפיגראפיה של ארץ-ישראל ותולדות הישוב ומיעוטם בשאר מדעי היהדות. "קובץ מאמרים זה עדות נאמנה היא לרגשי היקר שרוחשים חכמי ישראל, ותיקים כצעירים, לנשיאנו", נאמר בפתח-דבר. "כהוגה-דעות וכחוקר בעל מעוף, הניחן בכושר-ביטוי נדיר ומצטיין בידיעה מופלגת של נכסי היצירה העברית, למן המקרא ועד ספרות ימינו, תרם מר שור תרומה חשובה ומקורית לחקר התנועות המשיחיות ולחקירת התנועה הלאומית ותנועת העבודה העברית בארץ ובתפוצות בדרות האחרונים". בראש הספר — "סקירה שניה" ומקיפה על עונת תשכ"ט—תשל"ל של החפירות ליד הר-הבית מאת פרופ' בנימין מזר העומד בראשן.

בית שערים כרך שלישי. החפירות הארכיאולוגיות בשנים תשי"ג—תשי"ח מערכות-קברים 12—23. מאת נחמן אביגד. הוצאת החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה בשיתוף עם מוסד ביאליק. ירושלים תשל"ב. 218 עמ' + לוחות.

חפירות בית-שער, ישוב יהודי ומרכז-תורה שהגיע לשיא פריחתו לפני אלף ושמונה מאות שנה, תחילתן בשלהי שנות השלושים בראשיתו של פרופ' בנימין מזר (ותוארו בכרך הראשון של "בית שער-ריים"). המשך החפירות, בשנים תשי"ג—תשי"ח, נעשה בהנהלת פרופ' נחמן אביגד, וסיכומן בכרך שלפנינו. כלל החפירות העלה תמונה מרהיבת-לב של ישוב עברי ניכר, שראשיתו כנראה קודם המאה התשיעית לפני הספירה ושקיעתו בתקופה הביזנטית. העיר שימשה מרכז קבורה ליהודים מן הארץ ומן הגולה, והחפירות חשפו את עיר הקברים, בית הכנסת וכן שפעת ארנונות, עיטורים, חרסים, כלי זכוכית ומטבעות מתקופות שונות בתולדות הישוב, ועמם כתובות עבריות, ארמיות ויוניות. לספר שהוצא ברוב טעם והידור נלוו 74 לוחות מאיירי-עינים ובהם צילומי האתרים והמימצאים.

אנציקלופדיה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ-ישראל. שני כרכים בתבנית גדולה 636 עמ'. המערכת: בנימין מזר, עורך ראשי, נחמן אביגד, מיכאל אבי-יונה, יוחנן אהרני, יגאל ידון, משה שטקליס ז"ל, מרכז המערכת יוסף אבירם, מוזכר מדעי מגן ברושי, עורך הסגנון אמציה פורת. עורך הצילומים, האיורים ומלאכת הספר שמואל יוסף שווייג. החברה לחקירת א"י והוצאת מסדה. ירושלים תשל"א.

בשני כרכים רחבי-היקף נעשה כאן נסיון לתת, בסדר אלף-ביתי של אתרים ואזורים (וכן של קצת ערכים מקובצים כגון בחי כנסת, כנסיות), סיכום ממצה של התוצאות שהעלה המחקר הארכיאולוגי במרחב ארץ-ישראל עד שנת 1968. היקף הזמן הוא

הראה אתר זה התקדמות מפתיעה בייצור כלי נחושת ברמת אמנותית גבוהה. מלבד כלי הנחושת נשמרו במערה זו ובסמוכות לה כלי-עץ ונול, אריגים ומחצלות, חפצי עור וכלים עשויים קש, שהם היחידים במינם עד-כיה. מרוב המימצאים אי אפשר היה לכלול בספר זה אלא דוגמאות נבחרות ויציגות, והיה הכרח לוותר על "דיונים נרחבים החורגים ממסגרת דין-וחשבון ארכיאולוגי שיפורסמו לחד. כאן לא ניתנו אלה אלא בתמצית בגוף הטכסט, בהערות ובסיכומים".

הצילומים והאיורים של המימצאים למיניהם, מעשה ידי כמה וכמה צלמים מעולים, וביניהם ש"י שוייג, שעיצב גם את צורת הספר, מלווים את הקריאה בו במראה-עינים חי ומאלף.

העתונות היהודית-רוסית כמאה התשע-עשרה מאת יהודה סלוצקי. ירושלים תשל"א. 392 עמ'.

בספר מתואר פרק חשוב בתולדות יהדות רוסיה באספקלריה של העתונות היהודית בלשון הרוסית. פרק זה מתייחד בהתפתחותה של אינטליגנציה יהודית קוראת-רוסית ועתונות יהודית ברוסית משנות הששים ועד סוף המאה התשע-עשרה. ממילא עומדים במרכזו "ווסחוד" ועורכו אדולף לנדאו ועמם המגמה לקרב את יהודי רוסיה להשכלה ולתרבות הרוסית ולהלחם בפתרונות של הגירה לבעיותיהם, ובכלל זה בציונות הגדולה (להבדיל מחיבת-ציון בעלת מטרת מצומצמות או פילאנתרופית למחצה, שעמה השלימו הללו בהדרגה). י. סלוצקי מבהיר את החיוב שבתפקידו של "ווסחוד", אשר נחשב בקרב הציונים לעתון שקדקד על מתבוללים, בשמירת יהדותה של השכבה הדקה שלשונה היתה רוסית ושהיתה נתונה בתהליך גובר של התרחקות. הוא מדגיש את השפעתה של עתונות זו, ביחוד מצד עיסוקה במדעי היהדות ובהיסטוריה היהודית, על התפתחות הספרות העברית מן המליצה אל הדיוק, ומתריע על הטעות שבהתעלמות ממה שנכתב ברוסית. "בשנות השמונים, ובמידה מסוימת אף בשנות התשעים, היו רוסית, עברית ואידיש (וב-סדר זה דוקא) השפות שבהן ביטא החלק החשוב והיוצר בין יהודי רוסיה את מחשבותיו ואת שאיפותיו". ועוד: "מבחינה היסטורית, ואפילו מבחינת תולדות הספרות, יש לראות בספרות היהודית-רוסית, שהתפתחה בסיועה של עתונות זו, חלק אורגני מיצירתם הלאומית של יהודי רוסיה".

שירים ומחזות מאת אברהם גולדפאדן. ההדיר, הקדיש מבוא ופירוש ראובן גולדברג. ספרית דורות ירושלים תשל"א. 21 ע'.

הובאו כמעט כל הדברים שכתב גולדפאדן בעבר-רית — קובץ שיריו 'ציצים ופרחים' ומחזהו במ' ערכה אחת 'דוד במלחמה'. להלן ניתן המחזה בארבע מערכות 'שולמית' בתרגומו של המשורר יעקב לרנר שנדפס לפני חמישים שנה (היכן נדפס — לא נאמר כאן) ושבעה שירים שתורגמו בידי י. רבינוב. בראש הספר בא מבוא מקיף ובו תולדותיו של גולדפאדן ופרשת מעשיו בשיר ובתיאטרון.

בעיות שונות, ביחוד של העולמא בארצות דמוזרה התיכון מראשית הזמן החדש ועד ימינו ; בשלישי – בעיות של העולמא במדינה ובחברה של זמננו, הן בצפון אפריקה, במצרים ובהודו, והן בארץ-ישראל. משתתפי הקובץ הם מ. פלסנר, ר. ברונשוויג, ש. פינס, ד. איילון, ע. סיון, ג. לבציון, ש. שמיר, מ. וינטר, ח. שקד, א. לוי, מ. מעוז, ג. ורבורג, ד. קושניר, ד. פרחי, ד. פורת, י. פרידמן, פ. שנער, ח. לצרוסייפה, א. ליש.

צמיחת התנועה הלאומית הערבית-הפלסטינאית 1918-1928 מאת יהושע פורת. סדרת מחקרים על שם אוריאל הד. האוניברסיטה העברית בירושלים. המ' כון ללימודי אסיה ואפריקה. החברה המזרחית הישראלית. ירושלים תשל"א 1971. 278 עמ'.
 "זמן רב נרתעו ההיסטוריונים-המזרחנים בארץ מל- עסוק עיסוק מדעי בתולדות התנועה הלאומית הערבית-הפלסטינאית... הקורא ייווכח שד"ר פורת ניצל בפעם הראשונה מקורות ארכיוניים ומקורות ראשוניים אחרים רבים מאד שלא נאספו קודם אי שלא היו פתוחים לחוקר, ויחד אתם ניתח גם את כל הקשת הרחבה של העתונות ומקורות משניים". (מתוך הקדמתו של פרופ' גבריאל בר לספר). פרקי הספר עוסקים בראשית גיבושה של ההתנגדות לציונות, ברעיון האחדות עם סוריה ונחיתה, בעימות עם השלטון הבריטי, בעליתו של האג' אמין אל חוסייני, בהתהוותה והתפתחותה של אופוזיציה בתוך התנועה הערבית, במשבר התנועה בשנים 1924-1929, בססוך הכותל ותוצאותיו ובצדדים ארגוניים וחברתיים של התפתחות תנועה זו.

ספרות פועלים :

כתבים מאת אברהם שלונסקי [בעשרה כרכים] בהו- צאת ספרית פועלים ומפעלי נייר חדרה. מרחביה תל-אביב תשל"ב.

א. שירים. ספר ראשון. [ובו מחזורי השירים : סתם ; בחפזי ; הפואמה הדראמטית דוי]. 214 עמ'.
 ב. שירים. ספר שני. [ובו מחזורי השירים : גלבע, לך-לך ; מתום ; באלה הימים].

ג. שירים. ספר שלישי [ובו מחזורי השירים : אבני בוהו-כריאל ; אבני בוהו-נפילים ; שירי המפולת והפוס]. 295 עמ'.

ד. שירים. ספר רביעי. [ובו מחזורי השירים : על מלאת ; מספר היורה]. 230 עמ'.

ה. שירים ספר חמישי. [ובו מחזורי השירים : אבני גייל-צמרות בסופה ; אבני גייל-כוכבי שבת ; משירי הפרוודור הארוך]. 248 עמ'.

ו. תרגומים. יבגני אוניגין מאת א. ס. פושקין. 250 עמ'.

ז. תרגומים. מחזות, ליריקה מאת א. ס. פושקין [בוריס גודנוב ; האביר הכילי ; מוצרט וסליירי ; אורח האבן ; משתה לעת דבר ; רוסלקה ; מן הליריקה]. 254 עמ'.

ח. תרגומים. תרגומי שירה א [משירת המופת, משירת רוסייה] 261 עמ'.

משחר התרבות ועד סוף התקופה הצלבנית, והיקף המקום עברי הירדן מזה ומזה, מגבול הלבנון ועד מפרץ אילת. בספר מאה וששים ערכים, בלוית צילוי- מים ואיורים רבים ומבחר ביבליוגרפי לכל ערך, רוב משתתפיו ארכיאולוגים ישראלים, אך יש גם כמה חוקרים מאירופה ומאמריקה. "ריבוי המשתת- פים ניכר, מטבע הדברים, באופים של הערכים, אף- על-פי שהמערכת השתדלה במיטב יכולתה לשוות להם צורה אחידה ; יש מהם השמים דגש בסטראטי- גראפיה ובקביעתן הכרונולוגית של השכבות השונות באתר, יש המקדישים תשומת-לב רבה יותר לממצ- אים או לתופעות היסטוריות ותרבותיות שונות, ויש המביעים דעות שאינן עולות בקנה אחד עם המקובל על רוב החוקרים" (מתוך 'פתח דבר'). למעוניינים בחקר הארץ וקדמוניותה ניתן ספר-עזר רב-ערך, שהוא בבחינת פרוודור לטרקלין הארכיאולוגיה.

הוצאת מאגנס :

יובל קובץ מחקרים של המרכז לחקר המוסיקה היהודית. האוניברסיטה העברית בירושלים. נערך בידי אמנון שילוח בשיתוף עם בתיה באיאר. כרך ב'. ירושלים תשל"א. בחלק העברי 46 עמ'. בחלק הלועזי 182 עמ'.

במדור העברי מתפרסמים שני מאמרים מאת נחמיה אלוני על שימושה ומובניה של המלה "נעימה" ועל המונח "מוסיקה" בספרות העברית. בחלק הלועזי מאמרים מאת ישראל אדלר (המביא ומבאר תרגום עברי של קטע ממאמר איטלקי על המוסיקה מן המאה הי"א) ; חנוך אבנארי (המנתח נוסח זמרה הקרוי "ה' מלך" לפי תהלים צ"ג) ; דליה כהן (החוקרת בזמרת המונוי תפלה בעדה האורתודוכסית והיונית-קתולית בקרב ערביי ארץ-ישראל) ; אסתר גרסון-קיוי (הבודקת את סגנונותיהם המוסיקליים של יהודי כורדיסטאן בגיורה העיראקית) ; אנדריי היידו (המנתח ניגונים לריקודי יחיד וניגוני תהלוכה הקרויים "ניגוני מירון") ; אמנון שילוח (העוסק בדיון על המוסיקה והגדרתה בתוך תרגום עברי מן המאה הי"ג של "ספר מניין המדעים" מאת אבו נצר אלפראבי) ; יוסף סמיתס ואן וסברג (המתחקה על מוצאו וזמנו של מאמר אלמוני על המוסיקה שתורגם כנראה לעברית במאה הי"ד).

העולמא ובעיות דת בעולם המוסלמי. מחקרים לזכר אוריאל הד ז"ל. ערך גבריאל בר. סדרת מחקרים על שם אוריאל הד. האוניברסיטה העברית. החברה המזרחית הישראלית. המכון ללימודי אסיה ואפריקה. ירושלים תשל"א 336 עמ'.

קובץ לזכרו של פרופ' אוריאל הד המנוח, שהיה ראש המכון ללימודי אסיה ואפריקה באוניברסיטה העברית. בעיות הדת באסלאם היו מראשי עניניו של אוריאל הד, והילכך הוקדש הקובץ לשכבת כהני הדת ולבעיות דת בעולם המוסלמי, שנידונו בהר- צאות בכינוס לזכרו ושימשו גרעין לספר זה. הקובץ נחלק לשלושה חלקים. בראשון הובאו מאמרים בענינים שונים מן האסלאם הקלאסי ומי בעיות החברה המוסלמית המסורתית ; בשני נידונית

רת הסופרת חומר ספרותי חדש, אישי מאד וכלל-אנושי באותו זמן". (מהקדמת שולמית וייסמן).

רשת הזעקה חזרה אל ברנר מאת דניאל בן-נחום. מרחביה ותל-אביב. 156 עמ'.

"המסות המכונסות כאן באות להבהיר כי אין להבין את משמעות יצירתו של ברנר ומניעיה ללא חיפושים ופתרונות רעיוניים אלה הגלומים בה, וכי תפיסתו של ברנר אחידה בשרשה ובמגמתה... " (מהקדמת המחבר).

הסטרוקטוראליזם מאת ז'אן פיאז'ה. מצרפתית ג. מ. קרול. דעת זמננו. מרחביה ותל-אביב. תשל"ב 127 עמ'.

מסתו של פיאז'ה, הפסיכולוג הנודע, על פעולת המתודה הסטרוקטוראליסטית בדיסקיפלינות שונות: במתימטיקה ולוגיקה, בפיסיקה ובבולוגיה, בפסיכוכימיה, בבלשנות, בסוציולוגיה ובפילוסופיה. לספר נספחו מאמרי-הסבר מאת זאב לוי ולוח-מונחים, שיש בו כמה הצעות מוקשות. התרגום העברי, מלבד כמה שיבושים, לוקה במילוליות. ספר זה, הקשה מצד עצמו, מצריך תרגום, החושב את מקורו מחדש בעברית, ואינו משועבד עד-גמירא לסטרוקטורה הלועזית.

מיופ-כיפורים זה עד יופ-כיפורים הכא [שירים] מאת כרמלה טל. מרחביה ותל-אביב תשל"ב. 56 עמ'.

ט. תרגומים. תרגומי שירה ב [משירת העמים; משירת יידיש] 208 עמ'.

י. תרגומים. מחזות מאת ויליאם שקספיר [המלט; המלך ליר]. 331 עמ'.

גיבור דורנו מאת מ. י. לרמונטוב תירגם ד. גפונוב. ספרי מופת בעריכת א. שלונסקי. מרחביה ותל-אביב תשל"ב 191 עמ'.

הרומן, שהוא אחד משיאי הפרוזה הרוסית בשכלו-לה, ניתן כאן בתרגומו החדש של דב גאפונוב.

הפלאנטאריום מיום נאטאלי סארזט. תרגם מצרפתית ק. א. ברתני. מבוא מאת ד"ר שולמית וייסמן. מרחביה ותל-אביב. תשל"א 220 עמ'.

נאטאלי סארזט נולדה יהודיה ברוסיה וגודלה מילדותה בצרפת. "נוהגים לשייך את כתבי נאטאלי סארזט לזרם הרומן החדש... כדי להביע במלים אותו עולם טרום-הגיוני המעניין אותה, פיתחה הסופרת לעצמה כלי-ביטוי עשיר-גוונים, בעל גמי-שות מכסימלית, שיאפשר תרגום מדוייק של הבלתי מדוייק... אין ספק שיצירתה של נ. ס. מהווה המשך לדרך-ההתפתחותו של הרומן הפסיכולוגי. אולם, בניגוד לסופרים שקדמו לה, אשר במשימתם למצוא פרוש למניעים של התנהגות אנוש עסקו ברגשות מוכרים (אהבה, שנאה, אכזבה וכו'), חוקי-

בשולי החוברת

לדמותו של פרופ' צבי הרמן שפירא, המתמטיקאי מהידלברג, הידוע לכל נער בארץ כאבי רעיון הקרן הקיימת לישראל ורעיון האוניברסיטה העברית, יווסף מעתה, עם המציאה שמצא פרופ' ישעיה תשבי, רובד חדש, והוא ישן יותר. שפירא ביקש לכסות רובד זה כמעשה נערות, בא תשבי וגילה דמותו כסופר עברי, כסופר-השכלה, חריף-ביטוי, שלא זכה להתגלות בשעתו. בחוברת הנאה יתפרסם הפרק החמישי מ"מסכת חסידים" של שפירא, הפרק "כיצד מרקדין", בצירוף הערותיו וביאוריו של המהדיר.

שירו של מאז טסה טון "ביקור חוזר בצ'ינגקאנשאן" לא פורסם בסין עד היום. הוא הועתק על-ידי משלחת יאפאנית בשעת ביקור במושבי-זקנים בצ'ינגקאנשאן. פרופסור יאפאני, טאקאו צ'י מינורו, פירסם אותו לראשונה ב"אסאהי שימבון" ב-19 בינואר 1967.

שנת 1965, שבה נכתב השיר, היתה שנה שקטה לסין, ולמאו כנראה שנה של חולי. באוני אדגאר סנו, שביקר אותו בינואר שנה, דיבר לא אחת על המות, ומאלרו, שביקרו באוגוסט, שם לב שהוא מתקשה בהליכה. מכל מקום, הביקור היה מן הסתם מסע סנטימנטאלי אל המקום שבו הקים מאו, שלושים ושמונה שנה קודם לכן, את ה"סובייט" הראשון. מבחינה פיוטית אין השיר מן המעולים. אך התעוזה שבו מנוגדת לצלמו של האיש החולה, שהגיע לעתוני העולם באותה שנה. השיר נתפרסם בחוברת יוני 1968 של "צ'ינגקאנשאן קוורטרלי", רבעון לענייני סין, היוצא לאור בלונדון.

מגס שפרבר הוא גם רומאניסטן גם איש המסה הצלולה, שברק מחשבתה מתחרה בדיוק ניסוחה. שפרבר, שביקר בארץ כמה פעמים, כותב צרפתית וגרמנית, אך כל ספריו תורגמו לאנגלית, מהם גם ללשונות אחרות. הרומן הגדול שלו, משולש-החלקים, "דמעה באוקיינוס", מתאר את משברה והתמוטטותה של האמונה בקומוניזם בתקופה שבין שתי המלחמות. ספרו האחרון של שפרבר מוקדש לאלפרד אדלר, אבי הפסיכולוגיה האינדיבידואלית.

טילמן דורדין, בעל המאמר על "פניה החדשות של סין" הוא סופרו של "ניו יורק טיימס" בהונגקונג. הוא כתב ספר על סין, הכיר את סין מקרוב לפני 1949, והיה אחד הכתבים האמריקנים המעטים שהורשו לבקר בסין באביב 1971.

מאמרו של פרופ' ש. אטינגר נכתב בעקבות דבריו בכינוס לבעיית התרבות היהודית בבירת המועצות שנערך במוסד ון ליר בירושלים.

הכותרת שנתנו למאמר "פגישה בקרמל" בחוברת הקודמת היתה מוטעית (ככל שסיבת הטעות מובנת). אותה פגישה של אסתר רונטל-שניידרמן היתה בבניין אחר, של מרכז המפלגה הקומוניסטית הכל-רוסית, ולא בקרמל, שבו מרכז השלטון הסובייטי.